

*Олена Білгородська,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри рисунка, живопису
та архітектурної графіки,
Одеська академія будівництва та архітектури,
м. Одеса*

ФОРМУВАННЯ КОМПОЗИЦІЙНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ АРХІТЕКТОРІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ФОРМАЛЬНОЇ КОМПОЗИЦІЇ

Необхідність формування творчого просторового мислення відповідно до сучасних вимог підготовки архітектора зумовила актуальність досліджуваної проблеми. Композиційне мислення потребує вдосконалення та подальшої актуалізації практичного досвіду у цьому напрямі, його трансформації в інноваційні технології навчання студентів. Художнє бачення є основою специфічного мислення архітектора і розглядається через призму архітектурного простору як центральної категорії професійного мислення [1].

Композиційна творчість надає діяльності архітектора художньої специфіки. Композиційна майстерність – основа творчого професіоналізму художника у будь-якому виді мистецтва. Композиція є важливим чинником художньої виразності. Вона будується на супідрядності з головним сюжетно-тематичним центром усіх менш значних елементів побудови. Предметно-смісловим елементам композиції незмінно сприяють спеціальні засоби виразності: освітлення, тональність, колорит, точка і момент зйомки, план.

ракурсе, а також образотворчий акцент і різні контрасти. Існує безліч потенційно задовільних комбінацій. Але жодна з них не є єдино правильною, хоча деякі можуть здатися кращі від інших. Композиція слугує засобом для вираження авторської думки. Сучасна практика художнього навчання передбачає наявність багатьох методик, спрямованих на розвиток творчого (композиційного) мислення. Досвід їх застосування в різних школах широко представлено у спеціальній методичній літературі (О. В. Бабенко, В. О. Гнатюк, М. Г. Козлов, Г. М. Логвиненко, І. В. Пастир, Н. В. Хоружа та ін.). Описані в методичній літературі форми композиційних вправ, уможливають цілеспрямоване розв'язування різноманітних дидактичних завдань композиційного формоутворення. Питання вивчення професійної підготовки у сфері композиції архітектора досліджували Р. Арнхейм, В. О. Кисельов, Г. І. Парксенов, К. О. Пархоменко, О. А. Тіц та ін. Проблеми розвитку і формування композиційного мислення студентів були предметом дисертаційних праць багатьох авторів, зокрема А. Д. Кулікової, Н. П. Меньшикової, Л. І. Панкратової, С. Н. Данілушкіної та ін.

Класичне визначення композиції в образотворчому мистецтві запропонував ще в епоху італійського Відродження теоретик і архітектор Леон Баттіста Альберті (1404-1472) у своєму трактаті «Три книги про живопис» (1435-1436): «Композиція – це твір, вигадкування, винахід» як «акт вільної волі художника». Композиційне мислення – це насамперед чітке та цілісне мислення в системі відносно внутрішнього і зовнішнього, які сприймаються чітко [2].

Формування композиційного мислення спирається на деякі педагогічні та методичні положення та аспекти:

1. Композиційне мислення формується поступово у тривалому освітньому процесі, заснованому на постійній образотворчій діяльності.

2. Активізація процесу розвитку композиційного мислення забезпечується залученням студентів до виконання спеціально організованої композиційної діяльності.

3. Цілеспрямований розвиток творчих здібностей студента відбувається під час виконання завдань у системі навчальної композиційної діяльності, яка поступово ускладнюється і яка спрямована на поетапне оволодіння змістом досліджуваного матеріалу на рівні репродуктивного відтворення, композиційного експериментування на основі зразка, більш вільного перетворення об'єкта сприйняття на продуктивному рівні з виходом на власне творчий рівень композиційної діяльності.

4. Процес розвитку композиційних здібностей студентів стає керованим, якщо система навчальних завдань побудована відповідно до дидактичних принципів системності та послідовності, а також поступового ускладнення навчального матеріалу. Зміст теоретичного і практичного розділів курсу композиції відповідає ступеню складності організованої композиційної діяльності студентів.

5. Основною умовою успішного розвитку творчих здібностей студентів є адекватна змісту навчання педагогічна організація композиційної діяльності студентів.

6. Інтенсивність розвитку композиційних здібностей студента значною мірою залежить від його мотиваційної готовності до виконання композиційно-творчої діяльності, схильності до цього виду образотворчої діяльності.

У процесі вивчення формальної композиції – композиції, побудованої на поєднанні абстрактних елементів (точка, лінія, пляма, колір) і позбавленої предметного змісту, студенти набувають теоретичні знання, які є базовими для композиційного мислення, засобом розуміння законів і методів художньо-композиційного формоутворення.

Описані в методичній літературі форми композиційних вправ дозволяють цілеспрямовано розв'язувати різноманітні дидактичні завдання композиційного формоутворення. У сучасній архітектурній освіті всі творчі дисципліни – від образотворчих до проектувальних – починаються з композиції. Знання, розуміння і застосування композиційних закономірностей є основою у формуванні майбутнього фахівця-архітектора [2; 3].

Список використаних джерел

1. Бабенко А.В., Хоружая Н.В. Основы композиции в изобразительном искусстве: учебно-методическое пособие. – Томск: Томский государственный университет, 2011. – 116 с. + 32 вк.
2. Гнатюк В. А. Теоретичні основи композиції [навчально-метод. посіб.] / В. А. Гнатюк, І. П. Міхальська, Б.М. Негода, Н.О. Урсу. – Кам'янець-Подільський, 2004. – 61с.
3. Паркеёнов Г. И. Курс формальной композиции в системе художественно-графической подготовки архитектора: [учебно-методическое пособие по дисциплине «Рисунок» для студентов 1-3 курсов направления «Архитектура»] / Г.И. Паркеёнов, И.Л. Левин. – Н. новгород: Нижегород. Гос. Архит. – строит. ун-т, 2011. – 125с. : ил.